

Ogólna matryca dla maturalnego egzaminu pisemnego LI*						
Zadanie	Kompetencje	Waga w %**	Cele kształcenia	Zadanie	Ocena	Waga w punktach**
Część 1: Teksty nie-literackie Zadanie 1 Test na podstawie tekstu nie-literackiego	ODBIÓR TEKSTU: Interpretowanie tekstu Krytyczne myślenie Kompetencje naukowe w zakresie języka i literatury	15%	<ul style="list-style-type: none"> rozumienie tekstu nie-literackiego wyszukiwanie informacji w tekście badanie struktury tekstu analiza środków językowych służących prezentowaniu punktu widzenia autora i zrozumienie ich funkcji określanie opinii autora wobec opisanych zagadnień i krytyczna ocena tej opinii identyfikowanie i odczytywanie głównej myśli tekstu oraz faktów wraz z ich kontekstem wskazywanie cech gatunkowych tekstów nie-literackich różnego typu wykorzystanie wiedzy kontekstowej do nadawania sensów tekstom nie-literackim korzystanie z terminologii dotyczącej takich obszarów, jak wiedza o języku, literaturze i kulturze. 	Zadanie 1	Schemat oceniania dla poszczególnych zadań	
	TWORZENIE WYPOWIEDZI PISEMNYCH Argumentowanie Świadomość językowa	15%	<ul style="list-style-type: none"> tworzenie wypowiedzi argumentacyjnych badanie różnych punktów widzenia i konstruowanie własnego stanowiska wobec nich wyrażanie opinii na temat zjawisk lub tekstów konstruowanie trafnych i rzeczowych argumentów za pomocą odpowiednich środków językowych tworzenie tekstów skierowanych do różnych grup odbiorców poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna wykorzystanie elementów różnych stylów funkcjonalnych i środków stylistycznych 			
Część 1 łącznie		30%**				30

Część 2: Teksty literackie Zadanie 1 Wypowiedź argumentacyjna (rozprawka) na podstawie tekstu literackiego	ODBIÓR TEKSTU:	35%	<ul style="list-style-type: none"> rozumienie tekstów literackich w różnych formach gatunkowych analizowanie i interpretowanie tekstów literackich rozpoznawanie istotnych cech tekstu oraz funkcji zawartych w nim środków językowych rozpoznawanie funkcji tekstu i ich krytyczna analiza wiedza na temat nurtów i koncepcji literackich oraz znajomość terminologii niezbędne do zrozumienia i opisu tekstów literackich różnego typu identyfikowanie głównego przesłania lub tezy tekstu wykorzystanie wiedzy kontekstowej koniecznej do zrozumienia tekstu 	Zadanie 2	Schemat oceniania – kryteria oceny rozprawki maturalnej	
	TWORZENIE WYPOWIEDZI PISEMNYCH	35%	<ul style="list-style-type: none"> tworzenie wypowiedzi na wskazany temat, jasnej i uporządkowanej pod względem treści i kompozycji trafne i rzeczowe argumentowanie w odniesieniu do tekstów literackich, ich przesłania i intencji przedstawianie własnego punktu widzenia na temat przeczytanych tekstów i w odniesieniu do ich treści wykazanie się dobrym zrozumieniem tekstów poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna wykorzystanie elementów różnych stylów funkcjonalnych i środków stylistycznych 			
Część 2 łącznie		70%**				70
Całość łącznie		100%				100

* W celu zapewnienia spójności we wszystkich programach nauczania LI matryca została przygotowana w oparciu o następujące dokumenty: Structure of the L 1 Written and Oral Examinations in the European Baccalaureate (2020-01-D-41-en-1) and Attainment descriptors for all L I – Secondary cycle (2018-09-D-57-en-fr-de-3)

**Powyższe wartości procentowe są przykładowe. Dostępny zakres, w zależności od wybranego modelu, wynosi od 30 do 70% dla tekstów literackich i od 30 do 70% dla tekstów nieliterackich. Na przykład może wynosić 60% w przypadku tekstów niemających charakteru literackiego i 40% w przypadku tekstów literackich lub odwrotnie.

Przeliczenie punktów na oceny z egzaminu

Celujący	Bardzo dobry	Dobry	Dostateczny	Dopuszczający	Niewystarczający	Niedostateczny
100 - 90	89 - 80	79-70	69-60	59-50	49-21	20-0

Szczegółowa matryca dla maturalnego egzaminu pisemnego LI *						
Język polski						
Zadanie	Kompetencje	Waga w %**	Cele kształcenia	Zadanie	Ocena	Waga w punktach
<p>Część 1: Teksty nieliterackie</p> <p>Zadanie 1 Test na podstawie tekstu nieliterackiego</p>	<p>ODBIÓR TEKSTU:</p> <p>Interpretowanie tekstu</p> <p>Krytyczne myślenie</p> <p>Kompetencje naukowe w zakresie języka i literatury</p>	30%	<p>Zadania testowe sprawdzające rozumienie czytanego tekstu mogą dotyczyć</p> <p>1. na poziomie znaczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyszukiwania informacji, • dostrzegania powiązań między informacjami, • dostrzegania związków przyczynowo-skutkowych między zdarzeniami, • odróżniania informacji ważnych od drugorzędnych, • wnioskowania na podstawie przesłanek zawartych w tekście, • określania tematu/ głównej myśli/ przesłania tekstu, • dostrzegania relacji między częściami składowymi tekstu, • określania stosunku autora do opisanych zagadnień, • zadawania pytań do tekstu, • rozpoznawania znaczeń przenośnych wyrazów i konstrukcji wyrazowych; <p>2. na poziomie struktury:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozumienia funkcji środków językowych w tekście, w tym epitetu, porównania, przenośni, • badania struktury tekstu, • określania tezy tekstu i wskazywania argumentów, • objaśniania funkcji wydzielonych fragmentów tekstu na tle całości, • wyodrębniania części składowych utworu, określania powiązań między nimi; <p>3. na poziomie komunikacji:</p>	Zadanie 1	Schemat oceniania dla poszczególnych zadań	
	<p>TWORZENIE WYPOWIEDZI PISEMNYCH</p> <p>Argumentowanie</p> <p>Świadomość językowa</p>					

- rozpoznawania informacji i opinii,
- wyrażania stosunku do opinii autora (czytanie krytyczne).

Zadania testowe sprawdzające umiejętność wykonywania działań na tekście mogą dotyczyć:

- wyszukiwania słów (pojęć) kluczowych;
- transformacji tekstu, czyli różnych przekształceń jego struktury, opartych na zasadzie równoważności, służących m.in. dostosowaniu formy tekstu do zadanego celu (np. zmiana konwencji stylistycznej i pytanie o efekt takiego zabiegu czy przekształcenia składniowe podporządkowane różnym intencjom komunikacyjnym);
- formułowania pytań, na które odpowiedzią są kolejne zdania lub fragmenty tekstu;
- streszczenia;
- tworzenia planu tekstu.

Zadania testowe sprawdzające umiejętność tworzenia krótkich wypowiedzi pisemnych mogą dotyczyć:

- wyrażania opinii wobec zjawisk lub tekstów, w tym także tez postawionych w tekście;
- stawiania tezy i formułowania argumentów;
- tworzenia tekstów pełniących różne funkcje oraz skierowanych do różnych grup odbiorców;
- tworzenia tekstów w różnych stylach i formach gatunkowych.

Zadania testowe sprawdzające kompetencje językowe mogą dotyczyć:

- słownictwa, czyli m.in. znaczenia wyrazów, wyrazów i konstrukcji synonimicznych, wyrazów wieloznacznych, definiowania pojęć;
- słowotwórstwa, czyli analizowania budowy wyrazów pochodnych i sposobu ich tworzenia;
- fleksji, czyli odmiany wyrazów;

			<ul style="list-style-type: none"> składni w tekście, czyli m.in. budowy wypowiedzeń, funkcji wyrazów w zdaniu (podmiotu, orzeczenia, dopełnienia, przydawki, okolicznika), związków składniowych między częściami zdania, budowy zdań złożonych, szyku wyrazów i wypowiedzeń składowych w wypowiedzeniu złożonym, transformacji opartych na równoważności jednostek języka i konstrukcji językowych; funkcji tekstu; cech gatunkowych tekstu; zagadnień stylistycznych, czyli m.in. wartości stylistycznej środków językowych w tekstach tworzonych w różnych celach i w różnych sytuacjach komunikacyjnych, cech tekstów należących do poszczególnych stylów funkcjonalnych polszczyzny (naukowego, popularnonaukowego, publicystycznego, potocznego, urzędowego, artystycznego), zabiegów stylizacyjnych (archaizacja, dialektyzacja, kolokwializacja), różnicy pomiędzy tekstem ustnym a pisany. 			
Część 1 - całość		30%				30
<u>Część 2: Teksty literackie</u> Zadanie 1 Wypowiedź argumentacyjna (rozprawka) na podstawie tekstu literackiego	ODBIÓR TEKSTU: Interpretowanie tekstu Krytyczne myślenie Kompetencje naukowe w zakresie języka i literatury	70%	<ul style="list-style-type: none"> Rozumienie tekstów literackich w różnych formach gatunkowych Analizowanie i interpretowanie tekstów literackich Rozpoznawanie istotnych cech tekstu oraz funkcji zawartych w nim środków językowych Rozpoznawanie funkcji tekstu i ich krytyczna analiza Wiedza na temat nurtów i koncepcji literackich oraz znajomość terminologii niezbędne do zrozumienia i opisu tekstów literackich różnego typu Identyfikowanie głównego przesłania lub tezy tekstu Wykorzystanie wiedzy kontekstowej koniecznej do zrozumienia tekstu Tworzenie wypowiedzi na wskazany temat, jasnej i uporządkowanej pod względem treści i kompozycji Trafne i rzeczowe argumentowanie w odniesieniu do tekstów literackich, ich przesłania i intencji 	Zadanie 1	Schemat oceniania – kryteria oceny rozprawki maturalnej	

	TWORZENIE WYPOWIEDZI PISEMNYCH Argumentowanie Świadomość językowa		<ul style="list-style-type: none"> • Przedstawianie własnego punktu widzenia na temat przeczytanych tekstów i w odniesieniu do ich treści • Wykazanie się dobrym zrozumieniem tekstów • Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna • Wykorzystanie elementów różnych stylów funkcjonalnych i środków stylistycznych <p>Rozprawka sprawdza zarówno umiejętność odbioru, analizy i interpretacji tekstu literackiego, jak i tworzenia własnej wypowiedzi. Aby przygotować tego rodzaju wypowiedź, uczeń musi najpierw rozpoznać sens załączonego do polecenia tekstu, określić jego problematykę, odnaleźć elementy znaczące dla odczytania utworu, a następnie wyszukać odpowiednie konteksty (teksty kultury) przydatne do opracowania zagadnienia wskazanego w poleceniu, a więc porównać funkcjonowanie tych samych motywów w różnych tekstach kultury.</p>			
Część 2 - całość		70%				70
Łącznie		100%				100

*W celu zapewnienia spójności we wszystkich programach nauczania LI matryca została przygotowana w oparciu o następujące dokumenty: Structure of the L 1 Written and Oral Examinations in the European Baccalaureate (2020-01-D-41-en-1) and Attainment descriptors for all L I – Secondary cycle (2018-09-D-57-en-fr-de-3)

Przeliczenie punktów na oceny z egzaminu

Celujący	Bardzo dobry	Dobry	Dostateczny	Dopuszczający	Niewystarczający	Niedostateczny
100 - 90	89 - 80	79-70	69-60	59-50	49-21	20-0

**JĘZYK POLSKI – JĘZYK I
PRZYKŁADOWY
SCHARMONIZOWANY ARKUSZ
(format egzaminu w sesji letniej 2021)**

DATA: dd czerwca 2021

CZAS EGZAMINU: 4 godziny (240 minut)

MATERIAŁY POMOCNICZE: Brak

UWAGI SZCZEGÓŁOWE: Należy rozwiązać część A oraz część B

Teksty i zadania użyte w przykładowym arkuszu nie są przeznaczone na egzamin maturalny w 2021 r., ale stanowią przykłady służące zilustrowaniu rodzajów pytań i formatu oceniania.

Część 1

30 punktów

Przeczytaj uważnie tekst, a następnie wykonaj zadania umieszczone pod nim. Odpowiadaj tylko na podstawie tekstu i tylko własnymi słowami – chyba że w zadaniu polecono inaczej. Udzielaj tyłu odpowiedzi, o ile jesteś proszona/y. W zadaniach zamkniętych wybierz tylko jedną z zaproponowanych odpowiedzi, chyba że polecenie wskazuje inaczej.

Jarosław Marczuk

Automat z językiem

1. Uniwersalny tłumacz to fikcja – nikomu dotąd nie udało się go stworzyć, co nie znaczy, że się tego nie próbuje. Od lat działają tłumacze maszynowi – programy automatycznie przekładające tekst pisany z jednego języka na drugi – i są one coraz doskonalsze. Tłumaczenie maszynowe ma długą historię. Pierwsze wzmianki dotyczące tego pomysłu sięgają XVII wieku. Na powstanie pierwszego mechanicznego tłumacza trzeba było poczekać do lat 30. XX wieku, wówczas francuski inżynier armeńskiego pochodzenia Georges Artsrouni i Rosjanin Piotr Smirnow Trojański niezależnie opatentowali prototypy swoich tłumaczy maszynowych. Urządzenie Artsrouniego nazwane mechanicznym mózgiem, używało specjalnych taśm papieru szerokich na 40 cm i długości nawet do 40 m, zawierających hasła i ich tłumaczenia. Podobno było na tyle sprawne, że w 60 sekund przeszukiwało 40 tys. linijek słów w poszukiwaniu tłumaczenia haseł. Z kolei urządzenie Trojańskiego wyglądało jak biurko z pochylonym blatem, nad którym poruszała się taśma z hasłami w sześciu językach.

2. Obydwa te wynalazki, tłumaczące wyraz po wyrazie, nie radziły sobie z czymś więcej niż pojedyncze ciągi znaków, o całych zdaniach nie wspominając. Nadzieje naukowców rozbudziło dopiero pojawienie się komputerów. Pierwszy publiczny pokaz tłumaczenia maszynowego przeprowadzono w 1954 roku. Zarówno amerykańscy, jak i rosyjscy wojskowi sądzili, że takie urządzenia uda się wykorzystać do działań wywiadowczych. Przeliczyli się. W latach 60. ubiegłego wieku CIA na pokaz tłumaczenia maszynowego zaprosiła swojego szefa. Poproszono go o wpisanie na komputerze frazy tekstowej, która miała być przetłumaczona na rosyjski, a potem z powrotem na angielski. Pechowo dla programistów napisał *out of sight, out of mind* (z ang. „co z oczu, to z serca”). Po długim oczekiwaniu komputer wreszcie wypuł tłumaczenie: *invisible insanity* (z ang. „niewidzialny obłąd”).

3. „Systran” jest jedną z najdłużej działających firm na rynku tłumaczenia maszynowego. Założona w 1968 roku przez amerykańskiego naukowca dr. Petera Toma, przekłada dokumenty między innymi dla Departamentu Obrony USA oraz Komisji Europejskiej. Posługuje się specjalnym oprogramowaniem wykorzystującym tzw. metody regułowe. – *Na podstawie analizy fragmentów zdania i związków pomiędzy nimi odtwarza się mechanizmy konstruowania zdań w danym języku. Następnie tworzy się reguły przeniesienia jednego języka w drugi* – wyjaśnia prof. dr hab. Krzysztof Jassem, twórca m.in. Translatiki, polskiego tłumacza maszynowego wykorzystującego metody regułowe.

4. W praktyce maszynom średnio idzie naśladowanie rozumowania człowieka. Nie zawsze poprawnie identyfikują część mowy, miewają problemy ze składnią i szykiem zdania, nie uczą się na błędach, a mimo to metody regułowe cieszyły się popularnością aż do lat 90. XX wieku. Wtedy badania prowadzone w IBM ujawniły, że tłumaczenia maszynowe wykorzystujące metody statystyczne mogą być lepsze niż te oparte na metodach regułowych. Dowiódł tego znany wszystkim internautom tłumacz Google. *Metody statystyczne w przeciwieństwie do regułowych nie dążą do odtworzenia ludzkiego rozumowania, nie są więc metodami sztucznej inteligencji. Działają na zasadzie brutalnej siły, zbierając jak najwięcej już przetłumaczonych*

dokumentów. Stosując rachunek prawdopodobieństwa, wybierają tłumaczenia, które najczęściej pojawiły się w zebranych dokumentach. – mówi prof. Jassem. Nawet największe ilości danych przetwarzanych przez zaawansowane algorytmy statystyczne nie dorównują człowiekowi. Brakuje im wiedzy, doświadczenia, zdolności analizowania kontekstu. – *Te systemy są ograniczone przez swoje dane. Program wyuczony na podstawie tekstów prawodawstwa unijnego nie będzie w stanie tłumaczyć ulotek turystycznych* – mówi dr Junczys – Dowmunt z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. Inny problem z tłumaczami statystycznymi obrazuje pewna historia z Facebooka. Otóż tłumacz Google przełożył zdanie „mężczyzna sprząta” na „kobieta sprząta”. *W tekstach, które wykorzystywał system tłumaczący, dużo częściej pojawiało się, że kobieta myje naczynia, a nie mężczyzna* – wyjaśnia dr Junczys – Dowmunt. Kolejna wada łączy się z partykułą „nie”. Tłumacze statystyczni z łatwością gubią przeczenia, co wynika z ich różnych form w poszczególnych językach, np. *any* w angielskim może znaczyć zarówno „żaden”, jak i „jakiś”. Poza tym „nie” również jest pojedynczym wyrazem, który może być przez program pominięty. Do tego dochodzi wycucie ironii, której algorytmy po prostu nie łapią. Wreszcie pozostaje kwestia języka polskiego. Tutaj nie ma podstawowych zasobów tekstów. Poza tym istnieje problem przekładu na polski na przykład z języka Szekspira, a to z powodu złożonej budowy i skomplikowanej odmiany części mowy naszego języka.

5. Tłumacze maszynowi mogą być za to bardzo przydatni ze względu na precyzję przekładu. – *Jeśli nakarmimy program specjalistycznymi tekstami (korpusami) z jednej dziedziny, to możemy uzyskać tłumaczenie wysokiej jakości, w których fachowe terminy będą przełożone zawsze tak samo* – podkreśla prof. Jansen. Łatwo sobie wyobrazić, jakim byłoby to ułatwieniem chociażby w organach Unii Europejskiej, gdzie 24 języki mają status języków urzędowych.

6. To wszystko oznacza, że ludzie trudniący się tłumaczeniami mogą na razie spać spokojnie. Ale twórcy tłumaczy automatycznych nie zasypiają gruszek w popiele i ciągle pracują nad nowymi algorytmami. Zmiany mogą nadejść również z zupełnie innej strony. – *Spodziewam się przełomu w związku z niezwykłym postępem w dziedzinie komputerowego rozpoznawania mowy ludzkiej* – podkreśla prof. Jassem. Jego zdaniem, już niedługo każdy będzie mógł rozmawiać z obcokrajowcami przez telefon bez pomocy pośrednika.

Na podstawie: Marczuk J., *Automat z językiem*, „Polityka”, 2013, nr 37.

(778 wyrazów)

1. Co jest tematem artykułu Jarosława Marczyka? 2p.
2. Na podstawie akapitów 3. i 4. wytłumacz różnicę między metodami regułowymi a metodami statystycznymi. 2p.
3. Na podstawie 4. akapitu odpowiedz, jakie problemy mają maszyny w tłumaczeniach tekstów. Wymień przynajmniej cztery problemy. 4p.

4. a) Opisana w artykule Jarosława Marczuka historia z Facebooka dotycząca tłumaczenia zdania „mężczyzna sprzęta” z akapitu 4. jest: 1p.
- A) tezą
  - B) przykładem
  - C) podsumowaniem
  - D) uogólnieniem.
5. Co jest mocną stroną tłumaczy maszynowych? W odpowiedzi odwołaj się do artykułu Jarosława Marczuka (akapit 5). 1p.
6. Jaką funkcję pełnią w tekście wypowiedzi prof. Krzysztofa Jassemę oraz dr. Marcina Junczysa – Dowmunta? 2p.
7. Wyjaśnij znaczenie użytych w tekście związków frazeologicznych: „spać spokojnie” oraz „nie zasypiać gruszek w popiele” (akapit 6). 2p.
8. W kontekście artykułu Jarosława Marczuka wyjaśnij znaczenie słów „opatentować” (akapit 1) oraz „status” (akapit 5). 2p.
9. Podaj dwie cechy gatunkowe artykułu „Automat z językiem”, które pozwalają stwierdzić, że jest on tekstem popularnonaukowym. Każdą cechę zilustruj przykładem z tekstu. 4 p.

	Cecha gatunkowa	Przykład z tekstu
1.		
2.		

10. Czy postęp w dziedzinie szeroko rozumianej komputeryzacji naszego życia jest zjawiskiem pozytywnym? Sformułuj kilkuzdaniową odpowiedź, w której uzasadnisz swoje stanowisko. 10p.

Temat wypracowania:

Czy szczególne okoliczności mogą usprawiedliwić postępowanie sprzeczne z podstawowymi zasadami etyki? Rozważ problem i uzasadnij swoje zdanie, odwołując się do fragmentu *Innego świata* Gustawa Herlinga-Grudzińskiego i do innych, dowolnych tekstów kultury. Twoja praca powinna liczyć co najmniej 250 słów.

Gustaw Herling-Grudziński

Inny świat. Zapiski sowieckie (fragment)

W zarekwirowanym przez wojsko hotelu na rogu Tritone i Corso Umberto zamówiłem butelkę zimnego wina i zaprowadziłem go do mojego pokoju na trzecim piętrze. Było duszno, zza przymkniętych żaluzji wpadały do pokoju spłaszczone promienie światła, przez ściany dochodziły krzyki pijanych żołnierzy i piski dziewcząt ulicznych, na ulicy kotłował się leniwy tłum. Upał dochodził do zenitu. Usiedliśmy swobodnie na łóżku. Przyglądałem się bezmyślnie wzorom na tapetach, nie wiedząc, co począć. Gdyż czułem przez skórę, że nie powiedział wszystkiego.

– W tej historii – zaczął ostrożnie – jest pewna sprawa, którą przemilczałem i którą chciałbym ci teraz powiedzieć. Nie mówiłem o niej dotąd z nikim, bo prawdę powiedziawszy, nie miałem z kim. Kiedy wróciłem do Polski, nie znalazłem przy życiu nikogo, dosłownie nikogo z mojej bliższej i dalszej rodziny. Ale przez tyle bezsennych nocy marzyłem o tym, aby spotkać kogoś, kto mógłby mnie zrozumieć, kto był także w obozie sowieckim... Nie żądam od ciebie niczego, nie proszę o nic. Zmieniłem po wojnie nazwisko i za parę miesięcy, może za rok, rozpocznę w Ameryce nowe życie. Ale zanim to się stanie, chciałbym, abyś wysłuchawszy mojej opowieści, powiedział tylko jedno słowo: rozumiem...

– Mów – zachęciłem go, dolewając do szklanki wina – siedzieliśmy przecież w jednej celi. Po tej wojnie to prawie tyle samo, co gdybyśmy siedzieli w jednej ławie szkolnej...

– Nie tak łatwo utrzymałem się na stanowisku dziesiątnika w brygadzie budowlanej. W Rosji, jak wiesz, trzeba za wszystko płacić. W lutym 1942 roku, czyli w miesiąc zaledwie po przeniesieniu mnie z ogólnych robót do baraku technicznego, zostałem nocą wezwany do Trzeciego Oddziału. Był to okres, kiedy Rosjanie brali na Niemcach odwet za klęski na froncie nawet w obozach. W mojej brygadzie pracowało czterech Niemców – dwóch zrusyfikowanych zupełnie Niemców nadwożańskich i dwóch komunistów niemieckich, którzy uciekli do Rosji w roku 1935. Pracowali doskonale: nie miałem im nic do zarzucenia, chyba to tylko, że unikali jak ognia rozmów na tematy polityczne. Zażądano ode mnie, abym złożył zeznanie, że słyszałem ich rozmawiających po niemiecku o bliskim nadejściu Hitlera. Mój Boże, jednym z największych koszmarów systemu sowieckiego jest mania legalnego likwidowania ofiar... Nie wystarczy strzelić komuś w łeb, trzeba jeszcze, żeby o to na procesie pięknie poprosił. Nie wystarczy uwikłać człowieka w ponurą fikcję, trzeba jeszcze, żeby potwierdzili ją świadkowie. Oficer NKWD nie ukrywał przede mną, że jeśli odmówię, wrócę na ogólne roboty, do lasu... Miałem więc do wyboru własną śmierć lub śmierć tych czterech...

Nalał sobie wina i trzęsącą się ręką podniósł szklankę do ust. Spod przymrużonych powiek widziałem jego spoconą, przekrzywioną strachem twarz.

– I wybrałem. Miałem dość lasu i tego przeraźliwego, codziennego wywijania się od śmierci – chciałem żyć. Złożyłem zeznanie. [...]

Za ścianą jakiś kobiecy głos zapał fałszywym falsetem piosenkę włoską i umilkł nagle, ucięty przekleństwem. Zrobiło się trochę chłodniej, ale słyszałem nieomal, jak rozgrzane opony samochodów odrywają się z trzaskiem od lepkiego asfaltu.

– Gdybym to powiedział komukolwiek z ludzi, wśród których teraz żyję – podjął cicho – nie uwierzyłby lub uwierzywszy, nie podałby mi ręki. Ale ty, ty przecież wiesz, do czego nas doprowadzono. Powiedz tylko to jedno słowo: rozumiem...

Poczułem, jak krew uderza mi do skroni, a wraz z nią cisną się przed oczy dawne obrazy, wspomnienia. Ale o ileż bardziej były zatarte wówczas, gdy tłumilem je siłą, by uratować wiarę w ludzką godność, niż teraz, gdy nareszcie uspokojony – spoglądałem na nie jak na ostygłą przeszłość! Może wymówiłbym bez trudu to jedno słowo nazajutrz po zwolnieniu z obozu. Może... Miałem już jednak za sobą trzy lata wolności, trzy lata wędrówek wojennych, udziału w bitwach, normalnych uczuć, miłości, przyjaźni, życzliwości... Dni naszego życia nie są podobne do dni naszej śmierci i prawa naszego życia nie są również prawami naszej śmierci. Wróciłem z takim trudem między ludzi i miałbym teraz od nich dobrowolnie uciekać? Nie, nie mogłem wymówić tego słowa.

– Więc? – zapytał cicho.

Wstałem z łóżka i nie patrząc mu w oczy, podszedłem do okna. Odwrócony plecami do pokoju, słyszałem, jak wychodzi i przymyka ostrożnie drzwi. Pchnąłem żaluzje.

Gustaw Herling-Grudziński, *Inny świat. Zapiski sowieckie*, Warszawa 1989.

(649 wyrazów)

SCHEMAT OCENIANIA ZADAŃ MATURALNYCH
Pisemny egzamin maturalny – Matura Europejska, LI

CZĘŚĆ 1.

30 pkt.

W części testowej każda odpowiedź jest punktowana. Liczba punktów do uzyskania jest podana w arkuszu egzaminacyjnym obok zadania, a w kryteriach oceniania uszczegółowione są zasady przyznawania punktów. Kryteria oceniania dostosowane są do zadań w danym arkuszu.

Zadanie	Kryteria punktowania	punkty
1.	<p>(0–2)</p> <p>2 punkty – poprawne sformułowanie tematu artykułu.</p> <p>0 punktów – inna odpowiedź.</p> <p><u>Przykład poprawnej odpowiedzi:</u></p> <p><i>Sposób działania, a także zalety i wady automatycznych (internetowych) tłumaczy wraz z konkretnymi przykładami.</i></p>	2 pkt.
2.	<p>(0–1–2)</p> <p>2 punkty – poprawne wyjaśnienie różnic między metodami (odpowiedź pełna, pogłębiona).</p> <p>1 punkt – częściowo poprawne wyjaśnienie różnic między metodami (odpowiedź niepełna LUB bardzo ogólna).</p> <p>0 punktów – inna odpowiedź.</p> <p><u>Przykład poprawnej odpowiedzi:</u></p> <p><i>Metody regułowe koncentrują się na badaniu, w jaki sposób w różnych językach budowane są konkretne zdania po to, aby potem przenieść ich zasady na drugi język.</i></p> <p><i>Metody statystyczne znajdują wiele różnych gotowych (przetłumaczonych) tekstów i na ich podstawie wybierają najczęściej pojawiające się w nich rozwiązania.</i></p> <p><u>Uwaga:</u> uczeń może porównywać każdą z cech kolejno lub najpierw omówić istotę metod regułowych, a następnie zestawić je z metodami statystycznymi.</p>	2 pkt.

3.	<p>(0–1–2–3–4)</p> <p>4 punkty – poprawne wskazanie 4 problemów. 3 punkty – poprawne wskazanie 3 problemów. 2 punkty – poprawne wskazanie 2 problemów. 1 punkt – poprawne wskazanie 1 problemu. 0 punktów – inna odpowiedź</p> <p><u>Przykłady poprawnych odpowiedzi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Maszyny mylą części mowy.</i> – <i>Nie tłumaczą dobrze pod względem składni.</i> – <i>Popołniają ciągle te same omyłki.</i> – <i>Nie posiadają tyle ile człowiek wiedzy, doświadczenia oraz umiejętności badania tekstów.</i> – <i>Często pomijają przeczenia.</i> – <i>Nie mają wycucia ironii.</i> 	4 pkt.
4.	<p>(0–1)</p> <p>1 punkt – odpowiedź B (przykładem). 0 punktów – odpowiedź inna niż B.</p>	1 pkt
5.	<p>(0–1)</p> <p>1 punkt – poprawne wskazanie, co jest mocną stroną tłumaczy maszynowych. 0 punktów – inna odpowiedź.</p> <p><u>Przykład poprawnej odpowiedzi:</u></p> <p><i>Przekład wykonany przez maszyny jest precyzyjny – sprawdza się w przypadku specjalistycznych tekstów.</i></p>	1 pkt
6.	<p>(0–2)</p> <p>2 punkty – poprawne wskazanie funkcji wypowiedzi autorytetów naukowych. 0 punktów – inna odpowiedź.</p> <p><u>Przykład poprawnej odpowiedzi:</u></p> <p><i>Cytowanie bezpośrednich wypowiedzi naukowców, którzy są autorytetami w swojej dziedzinie sprawia, że tekst Jarosława Marczuka jest bardziej wiarygodny.</i></p>	2 pkt.
7.	(0–1–2)	2 pkt.

	<p>2 punkty – poprawne wyjaśnienie znaczenia obu związków frazeologicznych.</p> <p>1 punkt – poprawne wyjaśnienie znaczenia jednego związku frazeologicznego.</p> <p>0 punktów – inna odpowiedź.</p> <p><u>Przykład poprawnej odpowiedzi:</u></p> <p><i>spać spokojnie - żyć spokojnie, nie martwić się, nie mieć problemów</i></p> <p><i>nie zasypiać gruszek w popiele – nie zaniedbywać pilnych spraw, nie spuszczać ich z oka, wykorzystywać każdą nadarzącą się okazję</i></p>							
8.	<p>(0–1–2)</p> <p>2 punkty – poprawne wyjaśnienie znaczenia obu słów.</p> <p>1 punkt – poprawne wyjaśnienie znaczenia jednego słowa.</p> <p>0 punktów – inna odpowiedź.</p> <p><u>Przykład poprawnej odpowiedzi:</u></p> <p><i>opatentować – otrzymać dokument poświadczający prawo wyłącznego korzystania z jakiegoś wynalazku</i></p> <p><i>status - funkcja, ranga lub znaczenie czegoś</i></p>	2 pkt.						
9.	<p>(0–1–2–3–4)</p> <p>4 punkty – podanie 2 cech gatunkowych tekstu popularnonaukowego wraz z 2 poprawnymi przykładami.</p> <p>3 punkty – podanie 2 cech gatunkowych tekstu popularnonaukowego wraz z 1 poprawnym przykładem.</p> <p>2 punkty – podanie 1 cechy gatunkowej tekstu popularnonaukowego wraz z poprawnym przykładem LUB podanie 2 cech gatunkowych tekstu popularnonaukowego bez przykładów.</p> <p>1 punkt – podanie 1 cechy gatunkowej tekstu popularnonaukowego bez przykładu.</p> <p>0 punktów – inna odpowiedź.</p> <p><u>Przykład odpowiedzi za 4 punkty:</u></p> <table border="1" data-bbox="316 1973 1129 2029"> <thead> <tr> <th data-bbox="316 1973 392 2029"></th> <th data-bbox="392 1973 719 2029">Cecha gatunkowa</th> <th data-bbox="719 1973 1129 2029">Przykład z tekstu</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="316 2029 392 2029"></td> <td data-bbox="392 2029 719 2029"></td> <td data-bbox="719 2029 1129 2029"></td> </tr> </tbody> </table>		Cecha gatunkowa	Przykład z tekstu				4 pkt.
	Cecha gatunkowa	Przykład z tekstu						

	1.	<i>Występowanie terminów naukowych</i>	<i>algorytmy, metody regułowe, partykuła</i>	
	2.	<i>Zdania wielokrotnie złożone</i>	<i>Nie zawsze poprawnie identyfikują część mowy, miewają problemy ze składnią i szykiem zdania, nie uczą się na błędach, a mimo to metody regułowe cieszyły się popularnością aż do lat 90. XX wieku.</i>	
	<u>Uwaga:</u> przykład z tekstu należy rozumieć jako cytat lub omówienie			
10.	<p>Treść:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sformułowanie przez ucznia stanowiska dotyczącego wskazanego problemu - 0 – 1 punkt; – trafna i pogłębiona argumentacja – 0 – 4 punkty; – podsumowanie przeprowadzonego rozumowania – 0 – 1 punkt. <p>Kompozycja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kompozycja trójdzielna, zachowane proporcje poszczególnych części, argumenty podkreślone segmentacją tekstu 0 – 2 punkty. <p>Język:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poprawność językowa (brak błędów lub nieliczne błędy) 0 – 1 punkt . – poprawność ortograficzna (brak błędów lub nieliczne błędy) 0 – 1 punkt. 			10 pkt.

CZĘŚĆ 2.

70 pkt.

W części testowej każda odpowiedź jest punktowana. Liczba punktów do uzyskania jest podana w arkuszu egzaminacyjnym obok zadania, a w kryteriach oceniania uszczegółowione są zasady przyznawania punktów. Kryteria oceniania dostosowane są do zadań w danym arkuszu.

W ocenie wypracowania za kryteria najważniejsze uznaje się sformułowanie swojego stanowiska wobec problemu podanego w poleceniu i uzasadnienie stanowiska, Za kryteria wspomagające uznaje się poprawność rzeczową, zamysł kompozycyjny, spójność lokalną tekstu, styl tekstu, poprawność językową i poprawność zapisu.

Kryteria oceny rozprawki maturalnej - maksymalnie 70 punktów

A	Sformułowanie stanowiska wobec problemu podanego w poleceniu	B	Uzasadnienie stanowiska	C	Poprawność rzeczowa	D	Zamysł kompozycyjny	E	Spójność lokalna	F	Styl tekstu	G	Poprawność językowa	H	Poprawność zapisu
8	Stanowisko adekwatne do problemu podanego w poleceniu	24	Uzasadnienie trafne, szerokie i pogłębione	6	Brak błędów rzeczowych	8	Kompozycja funkcjonalna	8	Pełna spójność wypowiedzi lub nieznaczne zaburzenia spójności	6	Styl stosowny	6	Brak błędów lub nieliczne błędy nierażące	4	Zapis w pełni poprawny lub nieliczne błędy nierażące
		18	Uzasadnienie trafne i szerokie												
4	Stanowisko częściowo adekwatne do problemu podanego w poleceniu	12	Uzasadnienie trafne, ale wąskie	3	Nie więcej niż jeden błąd rzeczowy	4	Zaburzenia funkcjonalności kompozycji	4	Znaczne zaburzenia spójności	3	Styl częściowo stosowny	3	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące	2	Liczne błędy nierażące lub nieliczne błędy rażące
		6	Uzasadnienie częściowe												
0	Stanowisko nieadekwatne lub brak stanowiska	0	Brak uzasadnienia stanowiska	0	Błędy rzeczowe	0	Brak zamysłu kompozycyjnego	0	Wypowiedź niespójna	0	Styl niestosowny	0	Liczne błędy rażące	0	Liczne błędy rażące

Jeśli w kategorii A praca uzyska 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli w kategorii A praca uzyska 4 punkty, a w kategorii B – 0 punktów, egzaminator nie przyznaje punktów w pozostałych kategoriach.

Jeśli praca składa się z mniej niż 250 słów, egzaminator przyznaje punkty tylko w kategoriach A, B i C.

Pojawienie się rzeczowego błędu kardynalnego dyskwalifikuje pracę – zdający otrzymuje 0 punktów.

Objaśnienia dotyczące kryteriów oceny rozprawki

A. Sformułowanie stanowiska (np. w postaci tezy lub hipotezy). Zdający powinien zrozumieć problem postawiony w poleceniu i sformułować stanowisko będące rozwiązaniem problemu. Stanowisko jest oceniane ze względu na to, czy jest **udaną próbą rozwiązania problemu**.

Adekwatność to odpowiedniość (zgodność, współmierność) **stanowiska i problemu** (zdający może się zgodzić, nie zgodzić, zachować postawę ambiwalentną wobec istoty problemu).

Sformułowanie stanowiska będącego częściowo udaną próbą rozwiązania problemu jest skutkiem niepełnego zrozumienia problemu lub niepełnego zrozumienia tekstu.

Wypowiedź argumentacyjna, w której brak stanowiska, może zawierać jedynie streszczenie tekstu, biografię autora itp. lub rozwijać myśli niezwiązane z poleceniem.

Sformułowanie stanowiska nie musi stanowić wyodrębnionej części rozprawki.

B. Uzasadnienie stanowiska jest oceniane ze względu na to, czy jest **trafne**, czy jest **szerokie** i czy jest **pogłębione**.

Uzasadnienie nie musi być graficznie wyodrębnioną częścią rozprawki.

Uzasadnienie **pogłębione** to uzasadnienie, w którym zdający **wnikliwie** odniósł się w rozwinięciu do **wszystkich elementów** polecenia.

Uzasadnienie **trafne** zawiera logicznie poprawne argumenty (czyli stwierdzenia poparte przykładami) za przyjętym rozwiązaniem problemu.

Szerokość uzasadnienia ocenia się na podstawie tego, czy zdający w swojej wypowiedzi odniósł się do wszystkich elementów wskazanych w poleceniu. Uzasadnienie jest **szerokie**, jeśli zdający trafnie odniósł się do wszystkich elementów wskazanych w poleceniu. Uzasadnienie jest **wąskie**, jeśli zdający trafnie odniósł się tylko do niektórych elementów wskazanych w poleceniu (np. nie odniósł się do podanego w zadaniu tekstu lub nie przywołał innego tekstu kultury).

Uzasadnienie jest **częściowe**, jeżeli (a) niektórych argumentów nie można uznać za logicznie poprawne wobec przyjętego stanowiska lub (b) niektóre argumenty są niepoparte przykładami, lub (c) niektóre argumenty są wzajemnie sprzeczne.

Wypowiedź argumentacyjna, w której **brak uzasadnienia**, nie zawiera logicznie poprawnych argumentów za przyjętym rozwiązaniem problemu lub rozwija myśli niezwiązane ze stanowiskiem.

C. Poprawność rzeczową ocenia się na podstawie liczby błędów rzeczowych. Pomyłki (np. w nazwach własnych lub datach) niewpływające na uzasadnienie stanowiska wobec problemu uważa się za usterki, a nie błędy rzeczowe.

Błąd kardynalny to błąd rzeczowy świadczący o nieznamości (1) tekstu kultury, do którego odwołuje się zdający, oraz (2) kontekstu interpretacyjnego przywołanego przez zdającego.

D. Kompozycja oceniana jest ze względu na **funkcjonalność segmentacji** i **uporządkowanie tekstu** zgodnie z gatunkiem wypowiedzi. Należy wziąć pod uwagę, czy w tekście zostały wyodrębnione – językowo i graficznie – części pracy oraz akapity niezbędne dla jasnego przedstawienia stanowiska i uzasadniających je argumentów, a także czy wyodrębnione części i akapity są logicznie oraz konsekwentnie uporządkowane (bez luk i zbędnych powtórzeń).

Kompozycja jest **funkcjonalna**, jeśli podział tekstu na segmenty (części) i ich porządek (układ) są ściśle powiązane z porządkiem treści i realizowanymi w tekście funkcjami retorycznymi. Odejście od zasady trójdzielnej kompozycji nie jest błędem, jeśli segmentacja jest funkcjonalna.

E. Spójność lokalną ocenia się na podstawie zgodności logicznej i gramatycznej między kolejnymi, znajdującymi się w bezpośrednim sąsiedztwie zdaniami w akapitach. Znaczne zaburzenia spójności wypowiedzi to np. akapity zbudowane z sekwencji zdań niepowiązanych ze sobą ani logicznie, ani gramatycznie (potok luźnych myśli, skojarzeń).

F. Styl tekstu ocenia się ze względu na **stosowność**.

Styl uznaje się za stosowny, jeśli zachowana jest zasada *decorum* (dobór środków językowych jest celowy i adekwatny do wybranego przez ucznia gatunku wypowiedzi, sytuacji egzaminacyjnej, tematu i intencji wypowiedzi oraz odmiany pisanej języka). Dopuszczalne są drobne, sporadyczne odstępstwa od stosowności.

Styl częściowo stosowny dotyczy wypowiedzi, w której zdający niefunkcjonalnie łączy różne style, nie kontroluje jednolitości stylu, np. w wypowiedzi pojawiają się wyrazy i konstrukcje z języka potocznego, nieoficjalnego, wtręty ze stylu urzędowego, nadmierna metaforyka.

Mieszanie różnych stylów wypowiedzi uznaje się za uzasadnione, jeśli jest funkcjonalne.

Styl jest niestosowny, jeśli wypowiedź zawiera np. wulgaryzmy lub ma charakter obraźliwy.

Styl wypracowania nie musi być zgodny z upodobaniami stylistycznymi egzaminatora.

G. Poprawność językowa oceniana jest ze względu na **liczbę** i **wagę** błędów składniowych, leksykalnych, słowotwórczych, frazeologicznych, fleksyjnych i stylistycznych.

Błąd stylistyczny to konstrukcja zgodna z normą językową, ale niewłaściwa w sytuacji, w której powstaje tekst, oraz nieodpowiednia dla stylu, w jakim tekst jest pisany, np. uduchowiona metafora, niefunkcjonalny kolokwializm, wulgaryzm, nieuzasadnione powtórzenie leksykalne lub składniowe. Błędów logicznych nie uznaje się za błędy stylistyczne.

H. Poprawność zapisu ocenia się ze względu na **liczbę** błędów ortograficznych i interpunkcyjnych (szacowaną odpowiednio do objętości tekstu) oraz ich **wagę** (błędy rażące i nierażące). Za **błąd rażący** uznaje się błąd, który polega na naruszeniu ogólnej reguły ortograficznej lub interpunkcyjnej w zapisie słów lub fraz o wysokiej frekwencji. Ewentualne wątpliwości rozstrzygają ustalenia Rady Języka Polskiego i klasyfikacja błędów interpunkcyjnych Jerzego Podrackiego.